

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie stosunków między UE a Ameryką Środkową

(2007/C 256/24)

Na sesji plenarnej w dniu 17 stycznia 2007 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie *stosunków między UE a Ameryką Środkową*.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 14 czerwca 2007 r. Sprawozdawcą był Mario SOARES.

Na 437. sesji plenarnej w dniach 11-12 lipca 2007 r. (posiedzenie z 12 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 63 głosami za — 2 osoby wstrzymały się od głosu — przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 EKES już od wielu lat uważa, że stosunki pomiędzy Unią Europejską a Ameryką Łacińską wpisują się w szerszy kontekst strategiczny, obejmujący nie tylko stosunki handlowe. Są wyrazem woli Europy, aby stać się istotnym partnerem w budowie modelu społecznego opartego na zasadzie państwa prawa, demokracji i przestrzeganiu praw człowieka oraz na pokojowym współżyciu i solidarności między narodami ⁽¹⁾.

1.2 Ponadto, z historycznego punktu widzenia, kontakty z Ameryką Łacińską i Karaibami mają znacznie głębsze znaczenie niż tylko poszukiwanie partnera gospodarczego czy geostrategicznego. Narody Ameryki Łacińskiej są od dawna powiązane z Europą więzami kulturowymi, politycznymi, społecznymi, językowymi i emocjonalnymi, a nawet światopoglądowymi, o których nie tylko nie można i nie wolno zapominać, ale które należy wręcz szczególnie podkreślać w ramach rozpoczynającego się procesu negocjacyjnego.

1.3 W związku z otwarciem negocjacji między Unią Europejską a Ameryką Środkową w celu zawarcia układu o stowarzyszeniu pomiędzy tymi dwoma regionami, EKES nawołuje, aby skupić wszelkie wysiłki na dążeniu do osiągnięcia szybkiego i zadowalającego dla obu stron porozumienia, które mogłoby posłużyć za wzór dla prowadzonych obecnie lub w przyszłości negocjacji z regionem Ameryki Łacińskiej i Karaibów w zakresie obopólnych korzyści ze strategicznego partnerstwa z Unią Europejską. Korzyści te powinny wykraczać daleko poza dziedzinę handlu i stworzyć warunki dla trwałych postępów gospodarczych i społecznych oraz dla zrównoważonego rozwoju w tym regionie oraz opierać się na poszanowaniu zasad państwa prawa i godności wszystkich ludzi.

1.4 EKES ufa, że negocjacje te posłużą do intensyfikacji dialogu rządów państw Ameryki Środkowej ze zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim ich krajów. Dialog ten powinien być demokratyczny, przejrzysty i oparty na respektowanych przez obie strony konkretnych propozycjach. Tym samym, EKES wzywa Komitet Konsultacyjny Systemu Integracyjnego Ameryki Środkowej (CC-SICA) do kontynuowania wysiłków na rzecz zawarcia porozumień opartych na jak najszerszym konsensusie, które odzwierciedlałyby stanowisko całego społeczeństwa obywatelskiego Ameryki Środkowej wobec procesu negocjacyjnego oraz umożliwiły osiągnięcie kompromisów niezbędnych do monitorowania całego procesu.

1.5 Komitet zaleca, aby w negocjacjach uwzględniono następujące kwestie:

1.5.1 Konieczność wzmocnienia zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w Ameryce Środkowej, w szczególności poprzez wzmocnienie instytucjonalne CC-SICA jako organu konsultacyjnego Systemu Integracyjnego Ameryki Środkowej. Unia Europejska powinna podjąć działania na rzecz większego uznania przez jej partnerów negocjacyjnych zasadniczej roli, jaką wypełnia lub powinien wypełniać CC-SICA w dążeniu do dobrej integracji regionalnej. UE powinna też rozpatrzyć środki wsparcia finansowego dla tego organu, zgodnie z celem przyjętym przez Komisję w dokumencie dotyczącym współpracy regionalnej.

1.5.2 Zamieszczenie klauzul o charakterze społecznym, które są konieczne, aby układ o stowarzyszeniu przynosił korzyści dla ogółu społeczeństwa i stał się czynnikiem decydującym dla wzmocnienia demokracji, zwalczania ubóstwa, wykluczenia społecznego i bezrobocia oraz dla rozwijania modelu gospodarczego, który zapobiega pogłębianiu się nierówności. Układ powinien również dopomóc w zwiększaniu spójności społecznej i poszanowaniu różnorodności biologicznej środowiska naturalnego (w tym zakresie powinien uwzględnić tysiące drobnych producentów rolnych, którzy zamierzają zająć się rolnictwem bardziej przyjaznym dla środowiska). Ponadto podczas negocjowania, a następnie wdrażania układu o stowarzyszeniu należy zwrócić szczególną uwagę na to, by rządy respektowały i wypełniały międzynarodowe normy MOP dotyczące pracy.

1.5.3 Funkcjonowanie systemu ogólnych preferencji taryfowych (GSP), instrumentu wykorzystywanego jednostronnie przez Unię Europejską do wspierania krajów słabiej rozwiniętych. W związku z tym postanowienia rozdziału układu, który dotyczy handlu, powinny być bardziej korzystne dla krajów Ameryki Środkowej niż zasady wspomnianego systemu, które — jak warto odnotować — są już całkiem korzystne.

1.5.4 Konieczność regularnego otrzymywania przez zorganizowane społeczeństwo obywatelskie aktualnych i istotnych informacji, tak aby mogło ono monitorować negocjacje w sposób instytucjonalny. Należy stworzyć możliwość odbywania

⁽¹⁾ „Spójność społeczna w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach”, Dz.U. C 110, 10.4.2004; „Stosunki UE-Meksyk”, „Stosunki między UE a Andyjską Wspólnotą Narodów”, Dz.U. C 309, 16.12.2006.

konsultacji przed rundami negocjacyjnymi w celu uwzględnienia poglądów zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego oraz organizowania forów o szerszym zasięgu uczestnictwa, mających na celu umożliwienie całemu społeczeństwu bieżącego śledzenia postępów w negocjacjach. W związku z tym za najważniejszy element uczestnictwa zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego należy uznać utworzenie Wspólnego Komitetu Monitorowania negocjacji, który mógłby funkcjonować w sposób zinstytucjonalizowany, monitorować całe negocjacje i działać jako pomost między procesem negocjacyjnym a ogółem społeczeństwa obywatelskiego.

1.5.5 Wreszcie w trosce o to, by zapewnić faktyczne uczestnictwo zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego we wszystkich aspektach układu o stowarzyszeniu między UE a Ameryką Środkową, EKES zaleca, aby bezpośrednio po podpisaniu układu rozpoczął działalność Wspólny Komitet Konsultacyjny — instytucjonalny organ konsultacyjny składający się z przedstawicieli EKES-u i CC-SICA, przewidziany w art. 52 ust. 4 porozumienia politycznego pomiędzy oboma regionami. Jego zadaniem byłoby monitorowanie układu.

2. Wstęp

2.1 Ogólnie rzecz biorąc, stosunki między Unią Europejską a Ameryką Środkową nie były do tej pory zbyt intensywne, mimo że Unia Europejska w decydujący sposób przyczyniła się do osiągnięcia pokoju i demokracji w regionie oraz zainicjowała dialog na szczeblu międzyministerialnym, który do dziś stanowi punkt odniesienia dla regionu — dialog ministerialny z San José z 1984 r.

2.2 W 2003 r. podpisano porozumienie pomiędzy UE a Ameryką Środkową w celu nasilenia dialogu politycznego i współpracy. Następnie, podczas niedawnego IV szczytu szefów państw i rządów UE oraz Ameryki Łacińskiej i Karaibów, który odbył się w maju 2006 r., potwierdzono wolę podjęcia dalszych działań na rzecz jak najszybszego zawarcia układu o stowarzyszeniu ^(?).

2.3 W „Deklaracji wiedeńskiej”, przyjętej w kwietniu 2006 r. na IV Zjeździe Społeczeństwa Obywatelskiego UE-AŁK, stwierdzono, że układy stowarzyszeniowe między UE a AŁK nie powinny ograniczać się do kwestii handlowych i gospodarczych, lecz w równej mierze powinny uwzględniać kwestie polityczne, kulturowe i społeczne, aby prowadzić do większej spójności społecznej.

2.4 Podobnie w protokole o współpracy podpisanym między EKES-em a CC-SICA za wytyczne działalności obu instytucji obrano „działania na rzecz ujęcia wymiaru społecznego w przyszłym układzie o stowarzyszeniu między UE a SICA” (Systemem Integracyjnym Ameryki Środkowej) oraz „wspieranie inicjatywy ustanowienia Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego” zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego obu regionów w ramach instytucjonalnych przyszłego układu o stowarzyszeniu. Powodzenie procesu zawierania układu o stowarzyszeniu jest ściśle uzależnione od umożliwienia organizacjom społeczeń-

stwa obywatelskiego obu regionów faktycznego i skutecznego monitorowania negocjacji oraz od ich zdolności informowania ogółu społeczeństwa o ich postępach, trudnościach i osiągnięciach.

3. Nowy etap stosunków między Unią Europejską a Ameryką Środkową

3.1 Dotychczasowe stosunki między Unią Europejską a Ameryką Środkową opierają się na dialogu politycznym i współpracy oraz — w zakresie stosunków handlowych — na systemie ogólnych preferencji taryfowych (GSP), który UE uruchomiła w latach 70., uzupełnionym obecnie o specjalny system zachęt w zakresie rozwoju zrównoważonego i dobrego sprawowania rządów, włącznie z walką z handlem narkotykami (GSP+).

3.2 UE, z 12 % całkowitej wymiany handlowej z Ameryką Środkową, jest jej drugim po USA (46 %) największym partnerem handlowym. W dziedzinie współpracy i pomocy rozwojowej UE jest największym donatorem pomocy dla Ameryki Środkowej: w latach 2002-2006 wysokość dotacji wyniosła 563,2 mln EUR, do czego dodać należy 74,5 mln EUR przewidzianych w memorandum między Komisją Europejską a Sekretariatem Generalnym SICA, a także ponad 279 mln EUR w ramach pomocy udzielonej w następstwie katastrof, które poczyniły zniszczenia w regionie, zwłaszcza w następstwie huraganu Mitch i trzęsienia ziemi, które wkrótce później nawiedziło Salwador. UE obiecała zwiększyć pomoc rozwojową w latach 2007-2013 do 840 mln EUR. Rośnie także wysokość europejskich bezpośrednich inwestycji w Ameryce Środkowej.

3.3 Stosunki między Unią Europejską a Ameryką Środkową wykraczają poza handel i współpracę i opierają się na szerszej wizji strategicznej, obejmującej tak istotne kwestie jak bezpieczeństwo i zwalczanie terroryzmu, ochrona środowiska naturalnego, tworzenie modelu rozwoju zrównoważonego, zjawisko migracji i potrzeba jego kontroli na korzyść zarówno państw przyjmujących, jak i eksportujących siłę roboczą, a także ustanowienie nowego światowego porządku gospodarczego opartego na dobrych wzorcach zarządzania, z poszanowaniem praw człowieka, praw gospodarczych i społecznych.

3.4 Podjęta w maju 2006 r. w Wiedniu decyzja dotycząca otwarcia negocjacji w sprawie zawarcia układu o stowarzyszeniu z Ameryką Środkową stanowi, sama w sobie, wyzwanie i szansę, jakiej nie można zaprzepaścić.

3.5 Biorąc pod uwagę, że europejska strategia w zakresie zawierania układów o stowarzyszeniu opiera się na dialogu między regionami, warto rozpatrzyć aktualny stan integracji regionu Ameryki Środkowej.

3.5.1 Integracja środkowo-amerykańska to projekt nienowy, wywodzący się jeszcze z okresu uzyskania niepodległości przez państwa tego regionu. Projektowi temu nadano nowy impuls w Protokole z Tegucigalpy z 1991 r. oraz w Traktacie ogólnym o integracji gospodarczej Ameryki Środkowej z 1993 r.

^(?) Deklaracja końcowa ze szczytu wiedeńskiego stwierdza w punkcie 31: „biorąc pod uwagę wspólny cel strategiczny deklaracji z Guadalajary oraz pozytywne wyniki przeprowadzonej wspólnie oceny regionalnej integracji gospodarczej w Ameryce Środkowej, popieramy decyzję Unii Europejskiej i Ameryki Środkowej o rozpoczęciu negocjacji w sprawie układu o stowarzyszeniu, w tym o utworzeniu strefy wolnego handlu”.

3.5.2 Chociaż istnieje ogólna zgodność co do potrzeby integracji regionalnej, faktem jest, że postępy w tej dziedzinie były do tej pory znikome, co wynikało albo z trudności we wdrażaniu w życie decyzji podejmowanych na szczeblu politycznym, albo ze znacznych słabości natury gospodarczej czy nawet z braku solidarności regionalnej. Można jednak stwierdzić, że od 2002 r. integracja nabrała bardziej stałego tempa ⁽³⁾.

3.5.3 Niemniej jednak bardziej zdecydowane postępy procesu integracyjnego są utrudnione z powodu słabości instytucji regionalnych, która nie pozwala na podejmowanie decyzji na szczeblu ponadnarodowym, oraz różnic w rozwoju gospodarczym poszczególnych krajów w regionie, a także niemal zupełnego braku uczestnictwa sektorów społecznych w procesie decyzyjnym i w rozpowszechnianiu informacji o korzyściach płynących z integracji regionalnej.

3.5.4 Pomimo trudności istnieje jednak kilka czynników napawających optymizmem co do przyszłości procesu integracji regionalnej, przede wszystkim: wspólna dla różnych krajów tradycja i kultura, istnienie w miarę stabilnych i zobowiązujących ram prawnych i instytucjonalnych, a także odczuwalna i głośno wyrażana potrzeba wprowadzenia reform w niektórych instytucjach (jak np. w Parlamencie ⁽⁴⁾), by osiągnąć większą skuteczność strategii wdrażania polityk regionalnych. Podobnie optymizm i zaufanie wzbudzają rosnąca świadomość i zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego.

3.5.5 Podczas odbytych niedawno, w kwietniu 2007 r., posiedzeń Wspólnej Komisji UE — Ameryka Środkowa, rządy państw środkowoamerykańskich zobowiązały się przedstawić ramy prawne określające zasady realizacji środkowoamerykańskiej unii celnej, wraz z harmonogramem ich wdrażania aż do momentu zakończenia negocjacji układu o stowarzyszeniu. Jest to jeden z najważniejszych i decydujących kroków w kierunku integracji Ameryki Środkowej, który otwiera możliwość zawarcia układu pomiędzy tymi dwoma regionami.

3.6 Rozpoczynający się obecnie proces negocjacyjny jest nadzwyczajną okazją do określenia obustronnych korzyści, które mogą i powinny być uzyskane na różnych polach. Jako przykład można podać następujące kwestie:

3.6.1 Rozwój i wzmocnienie unii celnej oraz likwidacja barier gospodarczych i celnych pomiędzy państwami regionu, popierany przez Unię Europejską, może w dużym stopniu przyczynić się do tego, by kraje Ameryki Środkowej mogły wzmocnić swoje gospodarki i zarazem poziom konkurencyjności wobec aktualnych i potencjalnych partnerów gospodarczych. Z drugiej strony ułatwi to ewentualne inwestycje europejskie w regionie, a także prowadzenie współpracy na rzecz rozwoju.

3.6.2 Większa i bardziej harmonijna spójność społeczna przyczyni się do wzmocnienia młodej demokracji państw środkowoamerykańskich, ograniczy możliwość konfliktów i zwiększy pewność prawną, umożliwi też oparcie kontaktów między oboma regionami na jasnych, wspólnie określonych i

szanowanych zasadach. Jak wynika z kolejnych badań przeprowadzonych przez Komisję Gospodarczą do spraw Ameryki Łacińskiej i Karaibów ONZ-u (ECLAC), rozwój polityczny, gospodarczy i społeczny państw jest w dużej mierze zależny od poziomu osiągniętej przez nie spójności społecznej. Dlatego też konieczne jest zaangażowanie zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w całość procesu negocjacyjnego.

3.6.3 Innym polem zainteresowania obu regionów jest poszukiwanie rozwiązań zapobiegających skutkom katastrof naturalnych. Chodzi o zmniejszenie stopnia zagrożenia krajów Ameryki Środkowej, jest to bowiem region znacznie narażony na tego typu zjawiska, pociągające za sobą ofiary w ludziach i pogorszenie warunków życia i pracy milionów osób. Kwestię tę należy uwzględnić podczas negocjacji i szukać środków zapobiegania i działania wobec tych zjawisk. Jednocześnie środki te ułatwią niesienie pomocy w sytuacji kataklizmu i ograniczą koszty międzynarodowej interwencji pomocowej.

3.6.4 Choć nie wyczerpie to tematu, warto wreszcie wspomnieć o wspólnocie interesów między UE a Ameryką Środkową w zakresie pilnej potrzeby ochrony środowiska naturalnego i jego różnorodności za pomocą polityki i programów w tym zakresie oraz konkretnych działań. Jeśli w negocjacjach uda się zachęcić do racjonalnej eksploatacji zasobów naturalnych, rezygnacji z korzystania z metod i produktów szkodliwych dla środowiska, do poszanowania praw pracowniczych i związkowych robotników rolnych obu płci oraz do uznania istnienia zasługujących na ochronę rezerwatów przyrody, układ o stowarzyszeniu przyniesie znaczne i cenne korzyści nie tylko obu objętym nim regionom, ale także korzyści w postaci opracowania nowego modelu stowarzyszenia, który może posłużyć za wzór dla innych negocjacji.

4. Sytuacja polityczna, gospodarcza i społeczna w Ameryce Środkowej

4.1 Kraje Ameryki Środkowej należą do najuboższych w Ameryce Łacińskiej. Występują tam duże zapóźnienia w rozwoju gospodarczym oraz znaczna niepewność sytuacji życiowej mieszkańców, zagrażająca spójności społecznej wszystkich państw i całego regionu. Tę trudną sytuację społeczną potęguje wysoki poziom ubóstwa oraz duże nierówności w dystrybucji bogactwa.

4.2 Ponieważ jest to region, w którym niedawno odbyły się procesy demokratyzacji, a który doświadczył wcześniej dyktatury i długotrwałych konfliktów zbrojnych, mających daleko idące konsekwencje (jedynym wyjątkiem jest tu Kostaryka), można zwięźle określić kilka najważniejszych czynników ograniczających jego rozwój:

a) Słaba wciąż kondycja demokracji, na co składają się między innymi takie kwestie jak: niedostateczna ochrona podstawowych swobód, nieukrócona bezkarność i korupcja, brak przejrzystości podejmowanych decyzji gospodarczych i politycznych oraz w zarządzaniu publicznym.

⁽³⁾ Wymiana handlowa wewnątrz regionu środkowoamerykańskiego wzrosła między 1995 a 2002 r. o 60 %. Źródło: „Raport o Ameryce Środkowej 2004”, Międzjamerykański Bank Rozwoju (IDB).

⁽⁴⁾ PARLACEN — Parlament Środkowoamerykański

b) Słaba kondycja gospodarki, wynikająca głównie z braku konkurencyjności poszczególnych państw i ich wrażliwości na zmiany sytuacji na rynkach międzynarodowych.

c) Niewielka spójność społeczna, wynikająca przede wszystkim z wysokiego poziomu ubóstwa i nierównej dystrybucji bogactwa, niepozwalająca warstwom społecznym znajdującym się w najtrudniejszym położeniu na korzystanie ze skutków wzrostu gospodarczego, co prowadzi do poszukiwania alternatywnych sposobów na przeżycie, jak emigracja czy — w innym wymiarze — przemoc społeczna.

d) Liczne problemy ekologiczne związane zarówno ze zjawiskami naturalnymi występującymi w regionie (trzęsienia ziemi, powodzie, długotrwałe susze), jak i z nieracjonalną eksploatacją zasobów naturalnych. Według UNDP czynniki zwiększające zagrożenie środowiska w Ameryce Środkowej to między innymi chaotyczny i słabo zaplanowany proces urbanizacji, zbyt duża eksploatacja zasobów wodnych, nadmierne stosowanie pestycydów w rolnictwie oraz wylesienie.

4.3 Region Ameryki Środkowej przeżył okres wzrostu gospodarczego, który jednak okazuje się niewystarczający, aby podołać stojącym przed nim wyzwaniom społecznym. W ostatnich latach średnia roczna stopa wzrostu w regionie wynosiła pomiędzy 3,2 % a 3,5 %. Brak konkurencyjności gospodarczej krajów Ameryki Środkowej, ze względnych wyjątkami Kostaryki i Salwadoru, sprawia, że kraje te plasują się na odległych miejscach w rankingu konkurencyjności Światowego Forum Gospodarczego za rok 2006. Na liście składającej się ze 125 krajów Kostaryka zajmuje 53. miejsce, Salwador — 61., Gwatemala — 75., Honduras — 93., a Nikaragua — 95.

4.4 Na płaszczyźnie społecznej należy wspomnieć, że społeczeństwo Ameryki Środkowej jest bardzo złożone i zróżnicowane: należą do niego tubylcze społeczności indiańskie oraz spora społeczność pochodzenia afrykańskiego. Do tej pory Grupy te było często pomijane, a nawet marginalizowane.

4.5 W przypadku społeczności indiańskich typowe jest kojarzenie ich z ubogimi rejonami wiejskimi. Zapomina się przy tym o istotnym zjawisku migrowania do miast, wynikającym z coraz gorszego stanu gospodarki wiejskiej, w wyniku czego powiększają się osiedla biedoty wokół dużych miast.

4.6 Osoby pochodzenia afrykańskiego, obecne we wszystkich krajach regionu (z wyjątkiem Salwadoru) nie uzyskują odpowiedniego zainteresowania politycznego i społecznego, przez co są ofiarami dyskryminacji rasowej, społecznej i na rynku pracy.

4.7 Wyraźnie widoczna we wszystkich wskaźnikach socjoekonomicznych nierówność między mężczyznami a kobietami jest zjawiskiem, którego nie można pomijać ze względu na jego zasięg. Czy to w zakresie bezrobocia, czy niepewności zatrudnienia, jakości pracy, otrzymywanego wynagrodzenia, czy wreszcie przedwczesnego przerywania edukacji, dotyczącego zwłaszcza dziewcząt, sytuacja kobiet w społeczeństwie środkowoamerykańskim jest bardzo krzywdząca i niemal dramatyczna,

tym bardziej że znaczny odsetek kobiet z różnych względów samotnie prowadzi gospodarstwo domowe.

4.8 Brak aktualnych, wiarygodnych i porównywalnych danych statystycznych dotyczących sytuacji dziewcząt i kobiet wywołuje się świadczą o niewielkim zainteresowaniu tą kwestią, mimo że rządy państw regionu podpisały i ratyfikowały porozumienia międzynarodowe, takie jak odnośne konwencje MOP czy też Konwencja ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet. Niepokojąca jest też wciąż sytuacja w zakresie przemocy wobec kobiet (w jej różnych postaciach, od przemocy w rodzinie po przemoc w miejscu pracy), pomimo wysiłków podejmowanych przez organizacje kobiece.

4.9 Ubóstwo, które dotyka połowy lub ponad połowy ludności (z wyjątkiem Kostaryki), odsetek pracy nieformalnej dochodzący do 40 %, bardziej niż niewystarczający budżet na potrzeby społeczne takie jak ochrona zdrowia czy edukacja oraz bezrobocie to cechy regionu, które pozwalają wyobrazić sobie panującą tam brak spójności społecznej.

4.10 Należy również podkreślić ogólny brak polityki poszanowania praw człowieka, przede wszystkim zaś trzeba uwydatnić brak poszanowania praw pracowniczych i związkowych, pomimo że poszczególne państwa Ameryki Środkowej ratyfikowały znaczną liczbę konwencji MOP, co oznacza, że rządy są dodatkowo odpowiedzialne za ich przestrzeganie. W regionie tym korzystanie z praw obywatelskich i związkowych może w wielu przypadkach pociągać za sobą ogromne koszty osobiste, a nawet prowadzić do utraty życia.

5. Kryteria do uwzględnienia przy zawieraniu układu o stowarzyszeniu między UE a Ameryką Środkową

5.1 Na drodze do zawarcia przyszłego układu o stowarzyszeniu należy uwzględnić kilka kryteriów, które zdaniem EKES-u powinny odegrać zasadniczą rolę nie tylko w sukcesie omawianego układu, ale też w ramach szerszej strategii na rzecz całej Ameryki Łacińskiej.

5.2 *Dysproporcje.* Jednym z pierwszych elementów do uwzględnienia są istniejące pomiędzy oboma regionami ogromne dysproporcje pod wieloma względami, np. rozmiarów terytorium, liczby ludności, PKB, wymiany handlowej czy rozwoju społeczno-gospodarczego.

5.2.1 Występowanie tak poważnych dysproporcji wymaga wprowadzenia środków kompensacyjnych umożliwiających sukces układu o stowarzyszeniu. Układ ten powinien więc przyczynić się do tego, by polityki w dziedzinie handlu i współpracy były zbliżone i miały zbliżone cele.

5.3 *Wspieranie spójności społecznej.* Powinno być to jedno z najważniejszych kryteriów przyszłego układu, nie tylko dlatego, że spójność społeczna jest strategicznym elementem działań Unii Europejskiej w stosunkach z państwami trzecimi, ale także dlatego, że jest to kwestia kluczowa dla rozwoju Ameryki Środkowej, która boryka się z wielkimi problemami w postaci ubóstwa i wykluczenia społecznego.

5.3.1 W tym celu należy podjąć niezbędne, odpowiednie środki w zakresie opracowywania polityk społecznych dotyczących edukacji, ochrony zdrowia i zabezpieczeń socjalnych, a także m.in. w zakresie polityki podatkowej, aby całe społeczeństwo mogło odczuć korzyści z rozwoju gospodarczego i z szans, jakie się otworzą dzięki układowi o stowarzyszeniu.

5.4 *Wzmocnienie demokracji i instytucji demokratycznych.* W społeczeństwie tak zróżnicowanym i tak zniszczonym przez biedę, długotrwałe dyktatury i wojny domowe jak społeczeństwo Ameryki Środkowej bardzo ważne jest, aby układ o stowarzyszeniu stał się okazją do wzmocnienia demokracji, zwłaszcza demokracji uczestniczącej, oraz tworzących ją instytucji.

5.4.1 Instytucje tak zróżnicowane jak te walczące w obronie praw człowieka, praw ludów tubylczych lub pochodzenia afrykańskiego, praw kobiet, pracowników czy też o ochronę środowiska od pewnego czasu domagają się większego udziału w procesach decyzyjnych dotyczących polityki, gospodarki i spraw społecznych, pomimo trudności, które muszą pokonać, by ich stanowisko uwzględniono jako głos pełnoprawnych partnerów. Układ powinien przyznać im się do uznania ich roli.

5.4.2 W przypadku CC-SICA (Komitetu Konsultacyjnego Systemu Integracyjnego Ameryki Środkowej), organu konsultacyjnego powstałego na podstawie art. 12 protokołu z Tegucigalpy, należy uznać i wspierać jego rolę przedstawiciela zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego poprzez przyznanie mu środków logistycznych i budżetowych koniecznych do wypełniania zleconych mu zadań.

5.4.3 EKES, uznając CC-SICA za swojego partnera instytucjonalnego, zawarł z nim w kwietniu 2006 r. umowę dotyczącą wspólnego zaangażowania na rzecz obrony zasad demokracji, praw człowieka, praw społecznych i gospodarczych oraz woli uczestniczenia w procesie dialogu i nawiązywania bliższych kontaktów gospodarczych i w dziedzinie współpracy między Unią Europejską a Systemem Integracyjnym Ameryki Środkowej.

5.5 *Wspieranie integracji regionalnej.* Integracji regionalnej nie można uznawać jedynie za unijny wymóg związany z zawarciem umowy handlowej, ale również za okazję dla państw Ameryki Środkowej do przezwyciężenia słabości natury gospodarczej i do wykorzystania synergii, które ta integracja może stworzyć.

5.5.1 Nie można jednak podchodzić do tej kwestii maksymalistycznie. Integracja regionalna jest procesem wymagającym czasu, wsparcia i ciągłych wysiłków. W związku z tym układ powinien zagwarantować szereg mechanizmów pobudzających, wspierających i ułatwiających proces integracji regionalnej Ameryki Środkowej (w tym m.in. utworzenie funduszy kompensujących opłaty celne oraz funduszy spójności gospodarczej i społecznej).

5.6 *Nadanie układowi o stowarzyszeniu wymiaru społecznego.* Układ o stowarzyszeniu składa się z trzech głęboko ze sobą związanych części: politycznej, handlowej i dotyczącej współpracy. Wszystkie z nich są równie ważne, zatem podczas nego-

tacji nie wolno przywiązywać większej wagi do tej części, która może wydawać się najtrudniejsza i najbardziej złożona.

5.6.1 Co do kwestii politycznych, w układzie o stowarzyszeniu należy zapisać konkretne środki wspierania dobrego sprawowania władzy, ująć wymiar społeczny pozwalający dążyć do większej spójności społecznej oraz zawrzeć postanowienia uwzględniające rolę kobiet, obronę praw człowieka, praw pracowniczych, środowiskowych oraz praw ludności pochodzenia indiańskiego i afrykańskiego.

5.6.2 Powinna też znaleźć się tam wzmianka o zjawisku emigracji z Ameryki Środkowej, którego skutki mogą być dla rozwoju krajów regionu zarówno pozytywne, jak i negatywne (przelewy pieniężne od emigrantów, drenaż mózgow i exodus aktywnych pracowników). Ujęcie tego zagadnienia musi wyrażać szacunek należny godności i prawom imigrantów, którzy mieszkają i pracują w Unii Europejskiej.

5.6.3 Na płaszczyźnie współpracy układ powinien zakładać kontynuację, a nawet wzmocnienie pomocy wspólnotowej przeznaczanej na rozwój omawianego regionu oraz na niwelowanie jego słabych punktów politycznych, gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Układ może też, a nawet powinien, zdaniami Komitetu, przewidywać wsparcie dla instytucji wyspecjalizowanych w poszczególnych dziedzinach, jak MOP, UNESCO czy WHO, podczas przeprowadzanych przez nie analiz sytuacji w najbardziej delikatnych kwestiach.

5.6.4 Ponadto, aby odpowiedzieć na oczekiwania państw Ameryki Środkowej, które mają już doświadczenia z innymi porozumieniami międzynarodowymi (szczególnie z CAFTA, zawartym ze Stanami Zjednoczonymi), Europa powinna wykazać, że omawiany układ ma bardziej dalekosiężne cele, zgodne z jej ogólną wizją społeczną, dla której inspiracją są zasady założycielskie samej UE i do której należy model gospodarczy umożliwiający zrównoważony rozwój regionu.

6. Zalecenia EKES-u

W świetle argumentów zawartych w powyższych punktach, EKES pragnie sformułować następujące zalecenia:

6.1 Układ o stowarzyszeniu między UE a krajami Ameryki Środkowej powinien mieć charakter priorytetu politycznego Unii ze względu na jego strategiczny potencjał w zakresie działań międzyregionalnych podejmowanych przez UE wobec innych partnerów z Ameryki Łacińskiej.

6.2 W układzie tym należy na równi potraktować wszystkie jego części składowe: polityczną, handlową i dotyczącą współpracy.

6.3 W układzie tym należy uwzględnić fakt, że partnerem negocjacji są najuboższe kraje Ameryki Łacińskiej i że ogromne dysproporcje między oboma regionami zobowiązują do takiego wzmocnienia programów współpracy, aby uniknąć negatywnych skutków, jakie ewentualnie mogłyby się pojawić. W związku z tym należy ustanowić odpowiedni stopień otwarcia handlowego.

6.4 Należy też ująć w nim środki służące wspieraniu konkurencyjności przedsiębiorstw i zapewniające stabilność prawną inwestycji, a także uwzględnić stworzenie instrumentów kompensacyjnych wobec nieuniknionych trudności, jakie spowoduje realizacja wspólnego rynku środkowoamerykańskiego z powodu rozbieżności między gospodarkami samego regionu.

6.5 Układ powinien w decydujący sposób przyczynić się do wzmocnienia spójności społecznej w regionie, dzięki czemu korzyści byłyby odczuwalne dla wszystkich, a nie tylko dla niektórych, już i tak uprzywilejowanych warstw społecznych.

6.6 Układ powinien mieć wymiar społeczno-zawodowy, przede wszystkim w zakresie poszanowania norm MOP. Powinien on prowadzić do przestrzegania przez układające się strony zasad i wartości zawartych w konstytucji MOP i jej głównych instrumentach w dziedzinie społecznej, takich jak: Deklaracja dotycząca Podstawowych Zasad i Praw w Pracy (1998), Trójstronna Deklaracja Zasad dotyczących Przedsiębiorstw Wielonarodowych i Polityki Społecznej (1977, zmieniona w 2000 r.) oraz rezolucja Międzynarodowej Konferencji Pracy w sprawie praw związkowych i ich związku ze swobodami obywatelskimi (1970).

6.7 Układ powinien też mieć wyraźny wymiar społeczny, poprzez podkreślenie nie tylko kwestii pracowniczych, ale również poszanowania środowiska naturalnego i dążenia do ogólnego postępu regionu i jego narodów.

6.8 Należy uwzględnić w nim potrzeby najbardziej bezbronnych grup ludności, do jakich należą kobiety i ludność pochodzenia indiańskiego lub afrykańskiego.

6.9 Konieczne jest zagwarantowanie w nim mechanizmów niezbędnych do zapewnienia faktycznego uczestnictwa społeczeństwa obywatelskiego w negocjacjach od ich rozpoczęcia aż po wdrażanie ich wyników.

6.10 W związku z tym należy zwiększyć wsparcie dla organów konsultacyjnych zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności dla CC-SICA — organu instytucjonalnego procesu integracji Ameryki Środkowej, aby umożliwić im dysponowanie personelem i środkami logistycznymi oraz finansowymi niezbędnymi do wypełniania ich zadań.

6.11 Ponadto należy jak najszybciej utworzyć Wspólny Komitet Monitorowania negocjacji, składający się z członków EKES-u i CC-SICA, do którego, za zgodą stron, mogłyby się dołączyć inne organizacje, których udział uzna się za konieczny i przydatny podczas analizowania przebiegu procesu negocjacyjnego.

6.12 Wreszcie należy rozpocząć rozmowy między CC-SICA a EKES-em na temat składu, funkcji i zasad działania przyszłego Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego, który ma być instytucjonalnym organem konsultacyjnym przyszłego układu o stowarzyszeniu.

Bruksela, 12 lipca 2007 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Dimitris DIMITRIADIS
